

**İSTANBUL KÜÇÜKÇEKMECE
GÖL HAVZASI KAZILARI
EXCAVATIONS OF KÜÇÜKÇEKMECE LAKE BASIN
(BATHONEA)**

BU KİTAP
MARPORT KÜLTÜR HİZMETİDİR

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI

İSTANBUL KÜÇÜKÇEKMECE GÖL HAVZASI KAZILARI

EXCAVATIONS OF KÜÇÜKÇEKMECE LAKE BASIN
(BATHONEA)

ARKEOLOJİ VE SANAT YAYINLARI

ARKEOLOJİ VE SANAT YAYINLARI
İSTANBUL KÜÇÜKÇEKMECE
GÖL HAVZASI KAZILARI
EXCAVATIONS OF KÜÇÜKÇEKMECE LAKE BASIN
(BATHONEA)

Yayımlayan
Nezih BAŞGELEN

Editör
Şengül G. AYDINGÜN

Yardımcı Editörler
Błażej STANISLAWSKI, Şeniz ATİK, Haldun AYDINGÜN, Dürdane KAYA, Ayberk ENEZ

Fotoğraf Editörü
Haldun AYDINGÜN

İngilizce Editör
Emre KURUÇAYIRLI

Düzenleme
Erol BARLAS

ISBN: 978-605-???-???-?

Sertifika No: 10459

© 2017 Arkeoloji ve Sanat Yayınları Tur. San. Tic. Ltd. Şti.

Hayriye Cad. Cezayir Sok. No: 5/2 Beyoğlu-İstanbul

Her türlü yayın hakkı saklıdır / All rights reserved.

Yayınevinin ve yazarın yazılı izni olmaksızın elektronik mekanik,
fotokopi ve benzeri araçlarla ya da diğer kaydedici cihazlarla
kopyalanamaz, aktarılamaz ve çoğaltılamaz.

Makalelerin içeriği ile ilgili sorumluluklar yazarlara aittir.

Baskı-Cilt:

Kitabevi/Satış Mağazası

arkeo*pera*

Yeniçarşı Cad. No: 66/A

34433, Galatasaray

Beyoğlu-İstanbul

Tel.: 0212 249 92 26

www.arkeolojisanat.com / info@arkeolojisanat.com

Image © 2017 DigitalGlobe

Data SIO, NOAA, U.S. Navy, NGA, GEBCO

Google Earth

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZLER

“T.C. Kültür ve Turizm Bakanı **Prof. Dr. Numan KURTULMUŞ**’un Önsözü”

“Kocaeli Üniversitesi Rektörü **Prof. Dr. Saadettin HÜLAGÜ**’nün Önsözü”

“Polonya Cumhuriyeti Türkiye Büyükelçisi **Maciej LANG**’ın Önsözü”

“Marport Yönetim Kurulu Başkanı **Lucien ARKAS**’ın Önsözü”

“İstanbul’un İkinci Tarihi Yarımadası: Bathonea”
Milli Eğitim Bakanlığı Müsteşar Yrd. **Ahmet Emre BİLGİLİ**

Kazıya Başlarken	XIX
R. Haldun AYDINGÜN	
Nehir-Göl-Deniz Birleşiminde Bir Kazı Yeri (İlk Beş Yıllık Çalışma)	1
An Excavation Site at the Junction of River-Lake and Sea (Works of the First Five Years).....	13
Şengül G. AYDINGÜN	
Bathonea İsmi Üzerine Veriler ve Yorumlar	85
Scientific Data and Comments About the Name of Bathonea	93
Şengül G. AYDINGÜN	
Küçükçekmece Gölü Havzasının Jeomorfolojik Özellikleri	117
T. Ahmet ERTEK – Hakan KAYA	
Küçükçekmece Lagünü’nün Çevre Manyetizması ve Paleoklimsel Yorumu	125
Özlem MAKAROĞLU	
Geç Antik Çağ’da İstanbul’un Batısındaki Arazinin Tarihi Coğrafyası	135
Mustafa H. SAYAR	
Avcılar–Firuzköy Yarımadası 1. Derece Arkeolojik Sit Alanında Yapılan Jeofizik Araştırmalar.....	143
Ertan PEKŞEN–İsmail KAPANVURAL – Şerif BARIŞ	
Türker YAS – Hamdullah LİVAOĞLU	
Tunç Çağlarında Karadeniz-Marmara-Akdeniz Arasında Bir Aktarma Limanı: Küçükçekmece	153
Haldun AYDINGÜN	
Küçükçekmece Göl Havzası (Bathonea ?) Kazılarında Yapılan Jeofizik Araştırmalar	165
Ercan ERKUL – Harald STÜMPEL – Ertan PEKŞEN – Türker YAS -	
İsmail KAPANVURAL – Şerif BARIŞ	
Küçükçekmece Göl Havzası (Bathonea ?) Kazıları 2012-2015 Mimari Belgeleme/ Rölöve Çalışmaları.....	175
Asuman YARKIN YEŞİLİRMAK	

Küçükçekmece Gölü Sonar Tarama Çalışmaları	203
Hakan ÖNİZ	
Küçükçekmece Göl Havzası (Bathonea ?) Kazıları Büyük Sarnıç.....	217
Kerim ALTUĞ	
Küçükçekmece Göl Havzası (Bathonea ?) Kazıları Antik Çağ Su Temin Tünelleri	229
Ali Hakan EĞİLMEZ – Emre KURUÇAYIRLI – Metin ALBUKREK	
Gülşen KÜÇÜKALİ – Şengül G. AYDINGÜN	
Küçükçekmece Göl Havzası (Bathonea ?) Kazılarında Tespit Edilen Ahşap Bir Kapının Metal Aksanı ve Modellemesi	253
Ayberk ENEZ	
Küçükçekmece Göl Havzası (Bathonea ?) Kazıları Geç Antik Çağ Unguentariumları-2013	275
Dürdane KAYA	
Küçükçekmece Göl Havzası (Bathonea ?) Kazıları Geç Roma-Erken Bizans Dönemi Kandil Buluntuları	295
Ahmet ASLAN – Şengül G. AYDINGÜN - Ayberk ENEZ	
Küçükçekmece Göl Havzası (Bathonea ?) Kazılarında Ele Geçen Dipintolu LR2 ve Damgalı LR13 Amphoraları	313
Ülkü KARA	
Küçükçekmece Göl Havzası (Bathonea ?) Kazılarında Bulunan Amphora Tıparları	323
Dürdane KAYA – Ahmet ASLAN	
Bizans Dönemi Sırlı Seramikleri Hakkında Kısa Bir Değerlendirme	333
Gülsüm TÜRKMEN	
Ortaçağ'dan Bir Kurban Sahnesi	349
Şengül G. AYDINGÜN - Gülsüm TÜRKMEN	
Küçükçekmece Göl Havzası (Bathonea ?) Kazıları Geç Antik Dönem Cam Buluntuları.....	353
Şeniz ATİK – Merve ÖZKILIÇ	
Küçükçekmece Göl Havzası (Bathonea ?) Kazıları Osmanlı Lüleleri	379
Dürdane KAYA – Barış ÖZMEN	
Küçükçekmece Göl Havzası Kazılarında Bulunan Sikkeler ve Yerleşim Tarihine Katkıları	395
Oğuz TEKİN	
Küçükçekmece Gölü'nün Kuzeyinde Yer Alan Arkeolojik Sit Alanına İlişkin Floristik Gözlemler.....	403
Tamer ÖZCAN	
Küçükçekmece Göl Havzasında Tespit Edilen Kelebek Türleri.....	417
Bülent ŞEKER	

Küçükçekmece Göl Havzası (Bathonea ?) Kazıları Arkeozoolojik Analizleri	423
Vedat ONAR - Özlem SARITAŞ	
İstanbul'un İlk "Ören Yeri-Kent Parkı"; Bathonea ? Projesi	431
Asuman YARKIN YEŞİLİRMAK	
Bathynias - About Identification and Localisation of the Ancient River	443
Olga WEGLARZ	
Concerning The Identification Of The Site Excavated On The Küçükçekmece Lake (Turkey) - A Study Of Greek And Latin Written Sources About The Ancient Settlement Of Melantias	455
Olga WEGLARZ	
Relics of St. Mammes In Langres And The Byzantine Empire. Side Remarks From The Project Stambul/Constantinople Kucukcekmece-The Destination Port Of The Way From The Varangians To The Greeks, A Centre Of "Byzantinization" Of The Rus' Community	463
Tomasz PELECH	
Cult Centers of St Mamas in Constantine Porphyrogenitus' Works Side Remarks from the Project: <i>İstanbul/Constantinople - Küçükçekmece - The Destination Port of the Way from the Varangians to the Greeks, a Centre of "Byzantinization" of the Rus' Community</i>	469
Konrad SZYMAŃSKI	
Project: "Constantinople/Istanbul- Küçükçekmece The Destination Port of the Way from the Varangians to the Greeks, a centre of 'Byzantinization' of the Rus' Community" - Aims, Sources And Objectives Constantinople / İstanbul-Küçükçekmece Varangianlar'ın Yolu Türkiye- Polonya Ortak Projesi (Hedefler, Kaynaklar ve Amaçlar)	485
Błażej STANISŁAWSKI	
Harita ve Arşivlere Göre Küçükçekmece Gölü'nün Jeostratejik Konumu Ve Tarih Boyunca Kent Planlamasında ki Önemi (Regio – XIV ?)	505
Oğuz CEBECİ	
ÖZETLER	543
HAVA FOTOĞRAFLARI (Murat ÖZTÜRK)	557
TEŞEKKÜR	569

KÜÇÜKÇEKMECE GÖL HAVZASI (BATHONEA ?) KAZILARI BÜYÜK SARNIÇ

Kerim ALTUĞ*

Küçükçekmece Göl Havzası (Bathonea) kazılarının gerçekleştirildiği havzada 8. alanda yapılan çalışmalar kapsamında 2011 sezonunda tespit edilen Büyük Sarnıç'ta 2015 kazı sezonunda inceleme çalışması gerçekleştirilmiştir.¹

Kuzeybatı-güneydoğu doğrultulu (**Çiz. 1**) dikdörtgen planlı sarnıcın kazıları henüz tamamlanmamış olup, beden duvarlarından ikisi kısmen incelenebilmektedir. Sarnıcın boyutlarının tespiti amacıyla 2012 yılında gerçekleştirilen kazılarda 70, 20 m'si ortaya çıkarılan doğu-batı eksenli uzun duvarın bir noktadan sonra yüzeyden 3,50 m alçalarak devam ettiği tespit edilmiştir. 2015 kazı sezonunda sarnıçta yapılan incelemelerde ise Geç Antik Çağ'da meydana gelen tahribatın ardından kuzey ve batı yönünde ayakta kalan beden duvarlarının korunarak, batı duvarına yapılan eklemeyele uzatıldığı ve doğu kesimine yeni bir duvar inşasıyla yapının belki de farklı bir fonksiyonda kullanımının devam ettirildiği anlaşılmıştır. Özgün yapının, mevcut haliyle plan şemasına göre tespit edilebilen iç ölçüleri 40 x 13 m'dir. Yaklaşık 3 m kalınlığındaki beden duvarları içte tuğla ve Horasan harcı ile yapılmış, dış yüzeyde ise taş ve tuğla almaşık bir işçilik göstermektedir. Tuğla kalınlıkları 4-5 cm arasında değişen yapıda, derz kalınlıkları yaklaşık 4 cm'dir. Yapım tekniği ve malzeme açısından Geç Roma-Erken Bizans dönemine tarihlenen yapıda, sarnıçlara özgü bir tasarım ilkesi olarak suyun beden duvarlarının köşe noktasına yapacağı basınca direnç kazandırmak üzere duvarlar köşelerde oval formda düzenlenmiştir (**Res. 1-2**). Beden duvarlarının iç yüzeyi 5 cm kalınlığında kırmızı renkli hidrolik sıva ile kaplıdır. Sarnıç zemininde ise hidrolik sıva kalınlığı 10 cm'yi bulmaktadır. Sarnıcın beden duvarlarında düzenli aralıklarla yerleştirilmiş pişmiş toprak künklerin varlığı, İstanbul sarnıçlarında rastlanılmayan istisnai bir uygulama olarak dikkat çekicidir. Her biri 20 cm çapında ve 38 cm uzunluğundaki künklerin arka kısımlarının bilinçli olarak kapatılmış olduğu görülmektedir (**Res. 3**). İlk izlenimler, söz konusu künklerin sarnıçta depolanan yüksek miktardaki suyun beden duvarlarına yapacağı basınca karşı bir tedbir amacı ile yerleştirildiğini düşündürmektedir.

2011-2012 kazı sezonunda saptanan ilk sonuçlara göre yayınlanan raporlarda, bir açık su haznesi olarak tanımlanmış olan Büyük Sarnıcın batı duvarının, sarnıcı dıştan kuşatan toprağın basıncını karşılamak amacıyla dokuz adet kemerli nişlerle (**Res. 4**) devam ettiği ifade edilmiştir (Aydıngün 2013: 46).

İstanbul'daki kapalı sarnıçların büyük bir kısmının dikdörtgen ya da kare plan şeması sergilediği, iç mekânların ise genellikle 2-4 m aralıklarla düzenlenmiş taşıyıcılarla sahinlere ayrıldığı bilinmektedir. Bu sahinlerin üzerlerinin beşik tonozlarla örtülmesi mümkün olabildiği gibi, aynı zamanda Tarihi Yarı-

* Dr. Arkeolog, Mimarlık Tarihçisi, kerimaltug@hotmail.com

1 2015 kazı sezonunda Küçükçekmece Göl Havzası (Bathonea) kazıları ekibine katılmamı sağlayarak, Büyük Sarnıç'taki çalışmama imkân tanıyan kazı başkanına teşekkür ederim. Makalede kullanılan çizim Küçükçekmece Göl Havzası (Bathonea) kazıları 2013 arşivinden alınmış, fotoğraflar tarafımdan çekilmiştir.

mada'da incelediğimiz destekli tipteki kapalı sarnıçların çoğunda, tekil taşıyıcılar ile bunları birbirlerine ve duvarlara bağlayan kemerlerden oluşan geleneksel bir sistem uygulandığı görülmektedir. Beden duvarı ile oluşturulan mekân, taşıyıcı ve kemer akslarının kesişmesi ile kareye yakın birimlere ayrılmakta, her birimin üzeri tonoz veya kubbe ile örtülmektedir (Altuğ 2012: 7; Altuğ 2013: 53).

Büyük Sarnıç'ta 2015 yılında yapılan inceleme sonucuna göre; yapının batı yönünde tespit edilen; üçer metre aralıklarla yerleştirilmiş olan dokuz adet kemer izinin, sarnıcın örtü sistemini meydana getiren kemerlerin üzengi noktalarına işaret ettiği düşünülmektedir. Bu sonuç, yapının aslında bir kapalı sarnıç olabileceğini ortaya koymaktadır. 3 m'ye ulaşan kalın duvarlarıyla bu güçlü yapı, belki de geçmişte üzerinde taşıdığı, önemli bir yapının alt yapısını teşkil etmekteydi. Ancak, henüz kazısı tamamlanmamış olan sarnıcın içerisindeki arkeolojik dolgu mevcudiyetini korumaktadır. Bu bakımdan, sarnıç içerisindeki dolguda yapılacak sondaj veya bölgesel jeoradar taraması, bu sorunun açıklığa kavuşturulması açısından daha kesin veriler sağlayabilecektir.

Küçükçekmece Göl Havzası (Bathonea) kazılarında tespit edilen Büyük Sarnıç'ta 2015 yılında yapılan çalışmaların sonuçları, sarnıcın olası örtü sisteminin henüz Erken Bizans döneminde muhtemel bir deprem sonucu çöktüğünü düşündürmektedir (**Res.5-6**). Kazı çalışmalarımızın Jeofizik uzmanlarından Prof. Dr. Şerif Barış,'ın sarnıçta yapmış olduğu incelemeler sonucunda yaptığı "*Arazi çalışması sırasında açıkta bulunan sarnıç duvarları ve sarnıç yapılarında yapılan gözlemsel ölçümlerde (Res. 7) muhtemel duvar ötelenmeleri ve bazı yapısal hasar izleri (Res.8) tespit edilmiştir. Özellikle sarnıç duvarında oluşan ötelenme ve duvarlardaki çatlakların bölgede meydana gelen büyük depremler sonucu oluştuğuna dair bir görüş oluşmuştur. Sarnıcın bulunduğu bölgede yapılan diğer gözlemlerle uyumlu bazı bulgular elde edilmiştir. Benzer hasarlar ve bulunan fazla sayıda iskelet bu yerleşim yerinde büyük bir deprem sırasında hasara ve can kayıplarının oluştuğu izlenimi vermektedir. Bu bulgular yapılacak diğer kazılar sonucu elde edilecek yapılardaki hasarlarla karşılaştırılacak, ayrıca şu ana kadar yapılmış kazılardan elde edilen organik numuneler üzerinde yapılacak Karbon 14 yaş tayinleri ile Marmara Bölgesinde oluşan hangi depremlerin bu yerleşim yerinde oluşturduğu hasarlar hakkında daha kesin bilgilerin elde edilmesine yol açacaktır. Yaptığımız ilk değerlendirmede şu ana kadar açılan binalar ve su sarnıcının duvarlarında oluşan hasarların büyük bir deprem sonucu oluştuğu kanısına varılmıştır. Ancak, depremlerin yerleşim yerindeki etkileşimi ve bu tarihi bölgenin kaç tane büyük depreme maruz kaldığı gibi olası sonuçlar halen sürdürülmekte olan jeofizik, arkeolojik ve yaş tayini yöntemleri ile elde edilecek sonuçlarla kesin olarak sonuçlandırılabilir.*" yorumlamasıyla bu görüşümüze katılmaktadır.

Yapım tekniğinin sağladığı göstergenin yanı sıra, Büyük Sarnıç'ta ele geçen damgalı tuğlalar (**Res.9**) da Prof. Dr. Mustafa Hamdi Sayar tarafından değerlendirilmiştir. Değerlendirme sonucuna göre, İmparator I. Constantinus döneminde (324-337) bu yapının inşasına başlandığı ve sonrasında inşaatın devam ettirildiği; MS 5. ve 6. yüzyıllarda da onarımların yaptırıldığı anlaşılmaktadır (Aydıngün 2013: 46-47; Sayar 2015: 187-189). 8. alandaki 12-17 EFG açmalarında yer alan daha geç döneme ait yapı kompleksinde yapılan kazılarda ele geçen ve sarnıçtaki örneklerle paralellik sağlayan damgalı tuğlaların bir kısmının Büyük Sarnıç'tan alınmış olabileceği düşünülmektedir. Zira devşirme malzeme olarak tuğla kullanımı imparatorluk coğrafyasında yabancı olmadığımız bir durumdur. Öte yandan, Büyük Sarnıç içerisinde mevcut dolgudan(**Res. 10**) ötürü taşıyıcı strüktürü meydana getiren sütun veya ayak gibi bir unsura dair herhangi bir bulgu da henüz ele geçmemiştir. Özellikle MS 7. yüzyıldan itibaren Marmara Adası'ndaki mermer ocaklarının kapanmasıyla, yeni inşaatlarda yangın ya da deprem gibi felaketler sonucu yıkılarak kullanım dışı kalmış yapılardan alınan devşirme malzemelerin kullanımının İstanbul ve çevresinde yaygınlaşmaya başladığı bilinmektedir (Betsch 1977: 35-42; Crow vd. 2008: 138; Altuğ 2012: 11; Altuğ 2013: 66). Sarnıca ait muhtemel tekil taşıyıcılar ve sütun başlıklarının civardaki yeni inşaatlarda kullanılmak üzere taşınmış olma ihtimali de oldukça yüksektir.

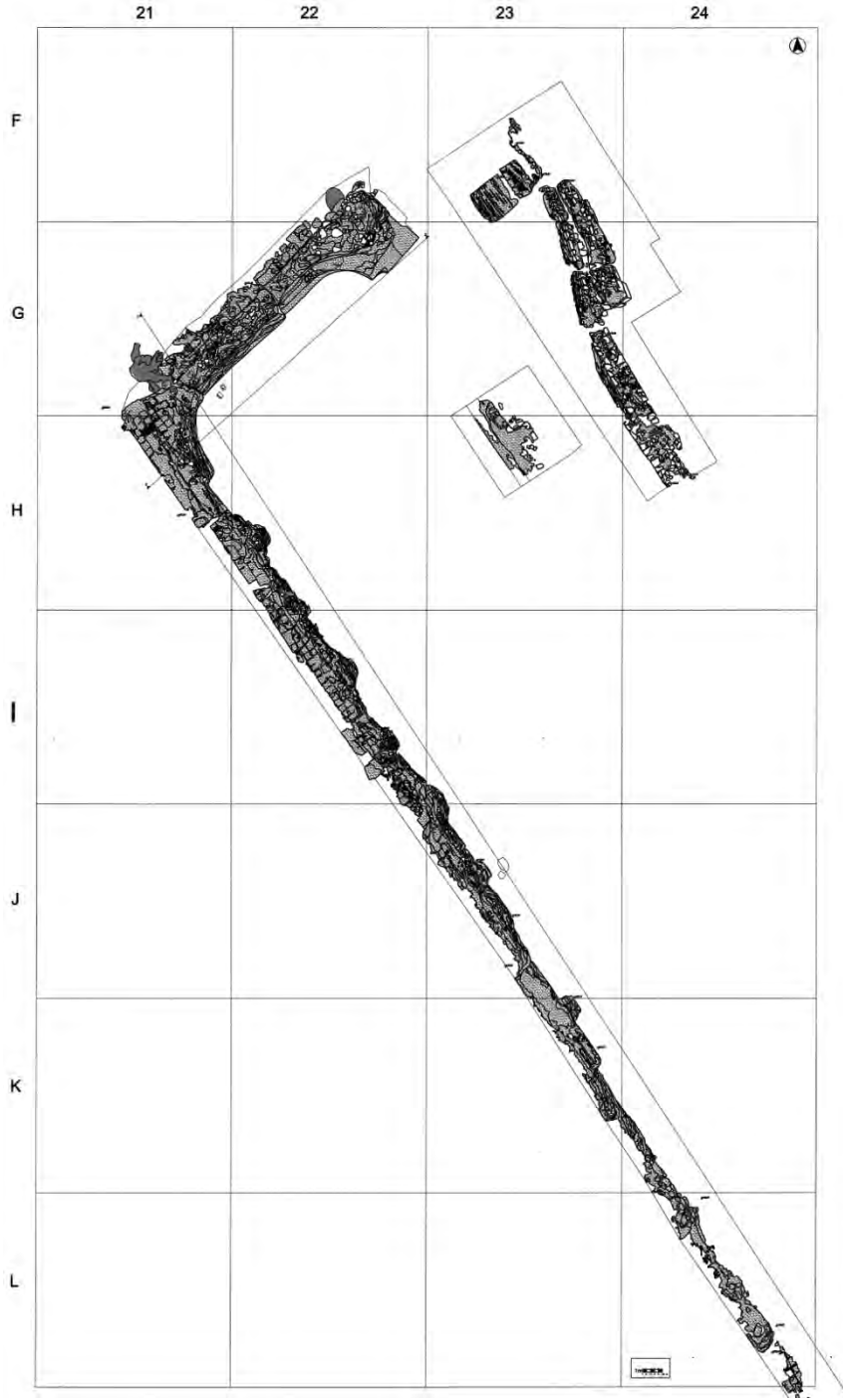
Sarnıcın tabanında bulunan 15 cm kalınlığındaki su geçirmez sıva halen işlevselliğini korumakta ve yağışlar neticesinde biriken suyu uzun süre muhafaza etmektedir(**Res.11**).özgün besleme kanallarının beden duvarlarının üst seviyelerinde bulunması gerekmektedir. Ancak bu kesimlerde zaman içerisinde

meydana gelen tahribatlar nedeniyle üst kesimlerde olması gereken kanal izleri tespit edilememektedir. 2012 sezonunda uzun duvarın güneyinde, sarnıç ile bağlantılı kanallardan birisi (**Res. 12**) tespit edilerek ASPEG (Anadolu Speleoloji Grubu) tarafından araştırılmaya başlanmıştır (Aydıngün 2013: 46; Kuruçayırılı vd. 2015: 118-119). 2013 yılında yapılan ve sonuçları ayrıca bu kitapta yer alan jeofizik çalışmalarında da, sarnıca gelen ikinci bir kanalın varlığı anlaşılmaktadır.² Gelecek kazı sezonlarında sarnıç içerisindeki dolguda gerçekleştirilecek bir kazının, sarnıcın örtü sistemine ilişkin sağlayabileceği verilerin yanı sıra, sarnıcın su temini ve tahliye kanalları konusunda da önemli sonuçlar sağlayabileceği öngörülmektedir.

Kaynakça

- Altuğ 2012 Altuğ, K. 2012. "Planlama İlkeleri ve Yapım Teknikleri Açısından Tarihi Yarımada'daki Bizans Dönemi Sarnıçları", *Restorasyon Konservasyon Çalışmaları Dergisi* 15: 3-22.
- Altuğ 2013 Altuğ, K. 2013. *İstanbul'da Bizans Dönemi Sarnıçlarının Mimari Özellikleri ve Kentin Tarihsel Topografyasındaki Dağılımı*, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.
- Aydıngün 2013 Aydıngün, Ş. 2013. "Küçükçekmece Gölü Havzası (Bathonea?) Kazıları 2009-2012", *İstanbul Araştırmaları Yıllığı/Annual of Istanbul Studies* 2: 41-53.
- Betsch 1977 Betsch, W. E. 1977. *The History, Production and Distribution of the Late Antique Capital in Constantinople*, University of Pennsylvania, Department of the Art History, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Philadelphia.
- Crow vd. 2008 Crow, J., J. Bardill ve R. Bayliss 2008. *The Water Supply of Byzantine Constantinople*, Journal of Roman Studies Monograph 11, Londra.
- Kuruçayırılı vd. 2015 Kuruçayırılı, E., A. H. Eğilmez, G. Küçükali, M. Albukrek, E. A. Uzel ve Ş. G. Aydıngün 2015. "Water Supply Tunnels of Istanbul Küçükçekmece Lake Basin (Bathonea)", *Hypogea 2015-Proceedings of International Congress of Speleology in Artificial Cavities*: 114-120.
- Sayar 2015 Sayar, M. H. 2015. "Ziegelstempel von den Ausgrabungen am Nordwestufer des Lagunensees Küçükçekmece", *Inscriptions in Byzantium and Beyond Methods-Projects-Case Studies*: 187-194.

2 Bu kitabın içerisindeki Pekşen vd. "Avcılar-Firuzköy Yarımadası 1. Derece Arkeolojik Sit Alanında Yapılan Jeofizik Araştırmaları" adlı makaleye bakınız.

Çiz. 1: Büyük Sarıç plan rölövesi.

KÜÇÜKÇEKMECE GÖL HAVZASI (BATHONEA ?) KAZILARI BÜYÜK SARNIÇ

Res. 1: Oval formda gelen beden duvarının görünümü.

Res. 2: Oval formda gelen beden duvarının farklı açıdan görünümü.

Res. 3: Arkası kapalı künklerin görünümü.

Res. 4: Sarnıcın batı yönündeki kemer izlerinin görünümü.

KÜÇÜKÇEKMECE GÖL HAVZASI (BATHONEA ?) KAZILARI BÜYÜK SARNIÇ

Res. 5: Sarnıcın doğu duvarında gerçekleşmiş kayma.

Res. 6 Sarnıcın doğu duvarında gerçekleşmiş kayma.

Res. 7: Prof. Dr. Şerif BARİŞ'in sarnıçta gerçekleştirdiği incelemeler.

Res. 8 Sarnıçın batı duvarında oluşmuş deprem sonrası heyelan izleri.

KÜÇÜKÇEKMECE GÖL HAVZASI (BATHONEA ?) KAZILARI BÜYÜK SARNIÇ

Res.9 Sarnıca ait 4. ve 5. yya tarihlenen damgalı tuğlalar.

Res.10: Sıkıştırılmış tuğla tozu ile yapılmış 15 cm kalınlığındaki sarnıç tabanının kazısı.

Res. 11: Sarnıcın kış aylarındaki su tutma durumu.

Res. 12: Sarnıca, yer altı kaynak suyunu sağlayan kanallardan birinde yapılan araştırma.

Res. 11: Sarnıçın kazı öncesi ve sonrası durumu.

